

داکتر سید عبدالله کاظم

24 مارچ 2016

تاریخچه پول کاغذی در افغانستان

(قسمت دوم)

نشر "نوتهای خزانه" در سال 1314 :

پس از سقوط حکومت سقوی در زمان سلطنت اعلیحضرت نادر شاه نوتهای دوره امانی از جریان کشیده شد و بجای آن نوت جدید نشر نگردید؛ در این دوره پول رایج همان سکه های نقره ای دوره امانی بود. مسکوکات نقره ای نظر به مشکلات عدیده از لحاظ انتقال، نگهداشت و محدودیت مقداری از یکطرف و لزوم ترویج نوتهای کاغذی به حیث یک وسیله مؤثر تبادل در اقتصاد جهان از طرف دیگر، حکومت را مصمم ساخت تا پول کاغذی جدید را نشر و به دوران اندازد. سیاست محافظه کارانه آنوقت ایجاب نمیکرد تا فوراً به تأسیس یک بانک بپردازد که متکفل اداره امور پولی در کشور باشد. از آنرو حکومت به نشر "نوتهای خزانه" اقدام کرد که در این نوتها "خزانه ملی افغانستان" تعهد نموده بود تا عندالمطالبه در بدل نوت مذکور به همان پیمانہ پول نقره را به حامل و دارنده نوت تادیه کند.

مفکوره نشر این نوتها در آغاز سلطنت اعلیحضرت محمد ظاهر شاه مطرح گردید و به تأسی از آن کمی بعدتر در سال 1314 نوتها چاپ و به دوران انداخته شد. نوتهای خزانه به شکل دو، پنج، ده ، بیست، پنجاه و صد افغانیگی به رنگهای مرغوب و اندازه های متفاوت بطور آفست در سویس چاپ گردید. در این نوتها که در روی آن نشان افغانستان و در عقب آن عکس منار استقلال جا داشت، عکس پادشاه کشور درج نگردیده بود و نیز نامی از دارالمضاربه و یا بانک و یا کدام مؤسسه دیگر در آن دیده نمی شد، بلکه به نام "خزانه ملی افغانستان" از طرف وزارت مالیه انتشار یافته بود که چند نمونه نوتهای مذکور از اینقرار اند:

د پانو شمیره: له 1 تر 7

افغان جرمن آن لائن په درنښت تاسو همکارۍ ته رابلئ. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرو مخکي په خیر و لولئ

د پانوی شمیره: له 2 تر 7

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلپکنی د لیکنیزې بڼې پازوالی د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولئ

(نمونه نوت‌های خزانه - دوره شاهی - صد، ده و دو افغانیگی)

در اواخر سال 1316 حکومت تصمیم گرفت تبادل نوت‌های خزانه را با نقره منسوخ کند. این تصمیم بدون کدام مشکل عملی شد و از آن تاریخ به بعد نوت‌های خزانه با آنکه قابلیت تبادل با نقره را از دست داد، اما از طرف مردم به حیث پول معتبر کما فی السابق مورد استفاده قرار گرفت. به اساس معلومات شفاهی مرحوم حبیب الله مالی اچکزی - یکی از پیشتازان امور پولی و بانکی کشور که برای سال‌های متمادی به حیث رئیس عمومی بانک مرکزی کشور "دافغانستان بانک" ایفای وظیفه میکرد، مقدار نوت‌های خزانه در دوران در حدود 200 ملیون افغانی بود که تا آخر به استثنای 60 ملیون نوت دو افغانیگی، دیگر همه آن در جریان بود و اما ضرورت برای مقدار مزید پول روز بروز بیشتر محسوس میشد. از نوت‌های خزانه تا آخر سال 1321 (1943) استفاده بعمل می آمد.

نشر "بانک‌نوت" - یک ضرورت مبرم:

در سال 1318 (1939) اولین بانک مرکزی بنام "دافغانستان بانک" تأسیس گردید که اداره امور پولی کشور را زیر نظر حکومت (وزارت مالیه) بعهده گرفت. عمده ترین انگیزه تأسیس این بانک همانا نشر

د پانوی شمیره: له 3 تر 7

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنی د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولئ

"بانکوت" بود که بر مبنای مقدار معین پشتوانه "طلا" به مسئولیت و تضمین آن مؤسسه چاپ گردید. با آغاز جنگ جهانی دوم چاپ این بانکوتها تقریباً دو سال به تعویق افتاد، تا آنکه در اواخر سال 1319 (1941) نوتهای جدید به دوران انداخته شد. مقدار آن در آغاز 300 ملیون افغانی و شامل نوتهای دو، پنج، ده، بیست، پنجاه و صد افغانی بود که هر یک آن اندازه، شکل و رنگهای مختلف داشت. طور نمونه نوتهای دو، پنج و صد افغانی آنوقت را به حیث اولین بانکوتهای افغانستان که از طرف بانک مرکزی به نشر رسید و دارای پشتوانه طلا بود، ذیلاً تقدیم میدارم:

د پانوی شمیره: له 4 تر 7

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلپکني د ليکنيزې بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکي په خير و لولئ

(نمونه بانکنوټهای شاهی - دو، پنج و صد افغانیگی)

بعد از ختم جنگ عمومی دوم، هنگامیکه بانک جهانی و صندوق وجهی بین المللی تأسیس شد، افغانستان نیز عضویت آن دو مؤسسه را حاصل کرد و پول افغانی تحت مقررات بین المللی از طرف مؤسسات مذکور به رویت مقدار پشتوانه طلا در برابر دیگر اسعار تثبیت ارزشی گردید.

از نظر دیزاین در یک روی این نوتها برای اولین بار عکس پادشاه چاپ شد و در متن آن برای اولین بار نام یک بانک یعنی "د افغانستان بانک" به حیث بانک مرکزی درج گردید. از همین رهگذر است که نوتهای مذکور را "بانکنوت" میگویند.

از آن تاریخ تا امروز بانکنوتها در دوره های مختلف شکل و دیزاین و رنگهای متفاوت را به خود گرفت و اما متن و ماهیت آن به حیث بانکنوت تغییر نکرد. تنها در آغاز سالهای 1970 با از بین رفتن محدودیت پشتوانه در نظام پولی جهان، پول افغانی نیز از این محدودیت بیرون آمد و حکومت در اندازه نشر پول مطابق به ضرورت دست آزاد پیدا کرد. در اواسط سالهای 1340 بار اول نوتهای 500 افغانیگی و 1000 افغانیگی نیز چاپ و به دوران انداخته شد.

د پانوی شمیره: له 5 تر 7

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلپیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکي په خير و لولئ

بانک‌نوت‌های دوره جمهوریت:

در دوره جمهوریت محمد داؤد خان شهید نوت‌های جدید با دیزاین و رنگ‌های متفاوت مثل سابق در انگلستان به چاپ رسید که در آن عکس مؤسس جمهوریت در یک روی آن قرار داشت. نمونه نوت صد افغانیگی آن ذیلاً تقدیم میشود:

بانک‌نوت‌های دوره خلقی - پرچمی:

پس از کودتای ثور 1357 و رویکار آمدن رژیم خلقی - پرچمی بانک‌نوت‌های مخصوص آن دوره چاپ گردید، طوریکه نوت‌های زمان شاهی و جمهوریت نیز همزمان در دوران بودند. در اینجا به ارائه کاپی یک نوت پنج صد افغانیگی آن دوره طور نمونه اکتفا میشود:

د پانوی شمیره: له 6 تر 7

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دلېکنې دلېکنيزې بنې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په خير و لولئ

تشدید بحران پولی در دوره حکومت تنظیمی و طالبانی:

در دوره حکومت تنظیمی به دلیل انفلاسیون شدید به چاپ بانکنوتهای 5 هزار و ده هزار افغانی در روسیه اقدام گردید که بعداً عبدالرشید دوستم - جنگ سالار شما کشور برای خود اما با شماره متداول عین شکل نوتهای ده هزار افغانی را در روسیه چاپ کرد که در بازار اسعار با ارزش تبادلوی کمتر از عین نوت منتشره حکومت تنظیمی کابل تسعیر میگردد و نزد مردم به نوت ده هزاری دوستم شهرت داشت. طالبان نیز به شیوه سلف خود به چاپ بانکنوتهای در روسیه ادامه دادند. (کاپی نوت ده هزار افغانی - مربوط حکومت تنظیمی)

(ادامه در قسمت سوم)

د پانو شمیره: له 7 تر 7

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنی د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په خیر و لولئ